

ANALIZĂ DE SECURITATE: PUTERILE EMERGENTE: BRICS

SECURITY ANALYSIS: THE EMERGING POWERS: BRICS

Cristina AVRAM*

Lumea este în schimbare și din ce în ce mai interdependentă. Această interdependență a condus la o creștere a cooperării internaționale, iar în această configurație, puterile emergente – Brazilia, India, Rusia, China și recent Africa de Sud – nu pot fi ignorate în procesul global de guvernare. Acest articol își propune să prezinte, plecând de la o abordare teoretică a conceptului de putere emergentă, poziționarea puterilor emergente (Brazilia, India, Rusia, China, Africa de Sud – BRICS) în sistemul global actual și modul cum acestea influențează distribuția puterii în sistem.

Cuvinte cheie: interdependență; puteri emergente; BRICS; India; Rusia; China.

The world is changing and is more interdependent. This global interdependence led to a real international cooperation and, in this configuration, the emerging powers - Brazil, India, Russia, China, and recently South Africa – can not be ignored in the global government process. This article aims to present, having as starting point a theoretical approach of the concept of emergent power, the positioning of emerging powers (Brazil, India, Russia, China, South Africa – BRICS) in the changing global system and how they are influencing the patterns of power in the system.

Keywords: interdependence; emergent powers; BRICS; India; Russia; China.

Introducere

Lumea este în schimbare. Globalizarea prin socio-efectele sale modifică ierarhia centrelor de putere, atât prin schimbarea modului în care protagoniștii își asumă și joacă rolurile, cât și prin accentuarea treptată a tendințelor de reconfigurare strategică a parteneriatelor, în funcție de interesele și obiectivele de securitate ale principalilor actori¹. Procesul globalizării este caracterizat prin interdependență și cooperare internațională, și în acest context puterile emergente ca Brazilia, Rusia, India și China nu pot fi ignorate în noua eră. Astfel, lumea secolului XXI devine din ce în ce mai multipolară, caracterizată de emergența acestor noi puteri (China, India, Brazilia, sau reafirmarea Rusiei), „momentul unipolar”² american sfârșindu-se, dar cu toate acestea încă nu se poate evoca o adevărată multipolaritate, SUA rămânând puterea

---

* Masterand al Universității Naționale de Apărare, București; e-mail: (cristina_avr@yahoo.com)

¹ George Poede, *Studii de securitate*, Ed. Cavallioti, București, 2005, p. 87.

² Charles Krauthammer, *The unipolar moment*, *Foreign Affairs*, vol7:1, 1990, pp.23-33.

dominantă, sau „singura superputere”³. Declinul american nu este o iluzie, dar trebuie înțeles în termeni relativi. Influența globală a SUA descrește datorită contrastului cu ridicarea altor actori de la nivel local, regional și global.

Deși există o mare incertitudine cu privire la ce țară va ajunge o putere majoră și când se va sfârși cu adevărat dominația SUA, se pot determina însă țările emergente care pot crea în secolul XXI un fel de multipolaritate asimetrică și care vor dori să se impună ca actori dominanți, mari puteri, puteri regionale sau puteri locale.

Puterile emergente – abordare teoretică

Sistemul relațiilor internaționale actual este bazat în continuare pe state suverane și pe relațiile dintre acestea. El a cunoscut și cunoaște evoluții foarte substanțiale, una dintre caracteristicile principale ale acestei perioade o reprezintă transformările legate de natura actorilor ce acționează în cadrul său. Odată cu apariția grupărilor și organizațiilor regionale, rolul central al statului s-a înscris pe o traiectorie descendentă. Deși statul rămâne principalul actor al relațiilor internaționale, sunt recunoscuți și actorii nonstatali, care sunt susceptibili de a avea putere de influență asupra relațiilor internaționale. Această tendință este însoțită de un multipolarism în dezvoltare, deja existând la nivel mondial o serie de mari puteri în ascensiune deopotrivă din punct de vedere militar și economic⁴.

În teoria relațiilor internaționale, **conceptul de putere emergentă** nu are o definiție unanim acceptată, existând o confuzie generală referitor la conceptul de puteri emergente, țări emergente, economii emergente sau piețe emergente, existând în acest sens, diverse accepțiuni.

Puterile emergente, sunt caracterizate de o preponderență regională, aspirația către un rol global și contestarea hegemoniei SUA. În particular, cooperarea dintre aceste state, și posibil alte puteri care sunt nemulțumite de o configurație unipolară a politicii internaționale, pot duce la crearea unei coaliții care are potențial să balanseze puterea americană. Ceea ce este evident la toate aceste puteri emergente este nemulțumirea față de structura existentă a politicii internaționale.

Unii analiști au încercat, de asemenea, să definească puterile emergente folosindu-se de o varietate de criterii, incluzând semnificația geopolitică și ponderea economică. Multe dintre acestea se regăsesc în țările BRIC, care posedă mijloacele economice pentru a-și face auzită vocea. Alții iau în considerare rezervele de schimb extern, de exemplu Brazilia și China. Unele influențează sau se poziționează ele însele să influențeze piețele economice globale, așa este cazul Rusiei și al Braziliei care pare să devină un mare jucător energetic, prin descoperirea terenurilor de petrol de către Petrobas în 2007, sau al Chinei care a devenit un centru manufacturier global și dezvoltă capacități tehnologice solide și stabile⁵.

³ Thomas Renard, *A BRIC in the world: emerging powers, Europe, and the coming order*, Egmont Paper, no. 31, Academia Press for Egmont - The Royal Institute for International Relations, 2009, Bruxelles, p. 3.

⁴ Teodor Frunzeti, Dorel Bușe, *Relații internaționale*, Ed. Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, 2011, pp. 51-52.

⁵ Mzukisi Qobo, *Emerging powers and the changing global environment: leadership, norms and institutions*, South African Institute of International Affairs, London, 2011, p. 6.

Astfel, noțiunea de „putere emergentă” este dată de o evaluare teoretică a comportamentului internațional al statelor ce este determinat de locul lor în sistemul internațional. Statele mici, în general, se aliniază, marile puteri încearcă să balanseze puterea, „puterile mijlocii” plutesc într-un univers postmodern irelevant, iar puterile hegemonice încearcă să controleze totul. Puterile emergente sunt distincte deoarece identitatea lor este dinamică; poziția lor este schimbătoare pe măsură ce puterea lor crește și, odată cu aceasta capacitatea lor de a produce efecte, deținând un anumit potențial sistemic revizionist. Interpretarea structurală a comportamentului unui stat este larg contestată, alternativele liberale considerând natura unității ca factor determinant al comportamentului său extern și prin modele mixte că politica externă a unui stat este produsul considerațiilor atât interne cât și internaționale. Între structura realistă și perspectiva liberală se regăsesc și interpretările regionale care sugerează că, comportamentul extern al statelor poate fi puternic influențat de contextul geografic imediat. Mai mult, interpretările sistemice tind să pună accentul pe *hard power*. Totuși, multe state, inclusiv unele puteri emergente, caută să-și întărească pozițiile în sistemul internațional prin exercițiul unei *soft power* – promovarea ideilor și a valorilor care sunt atrăgătoare pentru ceilalți⁶.

Pe de altă parte, discuțiile cu privire la puterile emergente fac în general trimitere la un fond economic, în acord cu teza lui Paul Kennedy, „Rise and fall of great powers”, potrivit căreia dezvoltarea economică este necesară și preliminară emergenței politice și militare⁷. Astfel o putere emergentă, este de așteptat să treacă printr-o fază de dezvoltare economică pentru a putea integra și domina o parte din economia globală. În această privință, conceptul de putere emergentă poate fi pus în corelație cu conceptul de piață economică emergentă folosit de Antoine van Agtmael, un analist al Băncii Mondiale, în 1980, pentru a caracteriza țările în tranziție rapidă, în curs de industrializare, cu rate economice în creștere care au oferit oportunități pentru investiții economice. Dar nu toate economiile emergente devin puteri emergente. „Dragonii asiatici” (Hong Kong, Singapore, Coreea de Sud și Taiwan) urmași de „Tigrii asiatici” (Indonezia, Malaezia, Filipine și Tailanda) sunt cazuri cunoscute de piețe economice emergente și nimeni nu consideră vreuna din aceste țări ca putere globală sau cel puțin regională. Motivul este că puterea nu înseamnă numai finanțe și economie, ci sunt mai mulți factori care trebuie luați în seamă⁸.

Emergența economică este legată de emergența puterii și poate fi văzută ca și precondiție necesară, dar nu este un mijloc și o condiție suficientă pentru puterea globală. Puterea unui stat, poate fi însă concepută pe trei nivele: 1) resurse și capabilități; 2) modul

⁶ Neil S. Macfarlane, *The „R” in BRICs: is Russia an emerging power?*, *International Affairs*, vol. 82, nr. 1, Ianuarie 2006, p.41.

⁷ Thomas Renard, *G20: Towards a new order*, *Studia Diplomatica*, vol.63, Nr.2, 2010, Academia Press for Egmont - The Royal Institute for International Relations, Bruxelles, p.8.

⁸ *Ibidem*, p.8.

în care puterea este convertită prin procesul național; și 3) puterea în rezultate sau modul în care acționează statul în anumite circumstanțe⁹.

Cele mai multe țări emergente sunt încă considerate astăzi ca țări în dezvoltare care trebuie să prindă din urmă lumea dezvoltată. Dincolo de faptul că aceste țări au în comun dezvoltarea, ele sunt însă caracterizate de diferențe fundamentale: 1) se află la niveluri de dezvoltare diferite. De exemplu, ele se găsesc în patru grupuri diferite referitoare la venitul/cap de locuitor, în clasificarea Băncii Mondiale: economii cu un venit scăzut (975\$ sau mai puțin), nu există date pentru vreo putere emergentă în 2010, deși India se regăsea în acest grup în 2007; printre economiile cu venit mijlociu (976\$-3855\$) se situa China și India; între economiile cu venituri mijlocii – superioare (3856\$ – 11905\$) se situează Brazilia, Rusia și Africa de Sud; între economiile cu venituri superioare (11906\$ sau mai mult) se situează Hong Kong, Singapore și Coreea de Sud¹⁰; 2) au un trecut istoric și cultural foarte diferit. China și Rusia sunt (foste) regimuri comuniste. India este un fost lider al țărilor nealinate și o țară cu valori democratice și pluraliste. Brazilia și Africa de Sud împart un trecut autocratic pe două continente diferite; 3) au urmat căi diferite de dezvoltare care încă le influențează forma economiei lor de azi, arătând că există mai multe modele de dezvoltare, decât cel occidental. Brazilia și India, de exemplu, au folosit un model de industrializare prin substituirea importurilor; în timp ce China a urmat modelul de industrializare prin exporturi.

În concluzie, o putere emergentă este o țară – sau mai precis un actor – care își dezvoltă resursele și capacitățile în majoritatea dimensiunilor puterii și care este capabilă să convertească aceste resurse și capacități în putere globală. Accentuarea rezultatelor comportamentului său este importantă, deoarece o țară care nu dorește sau nu este capabilă să-și folosească capacitățile pe plan internațional, nu poate fi considerată o putere. Extensia acestor resurse și capacități, precum și dorința de a le transforma în putere determină dacă un actor va fi o putere globală, regională sau locală.

BRICS și rolul lor în sistemul global

Sistemul global a suferit schimbări semnificative în ultimele două decade, de la căderea zidului Berlinului. În timp ce puterile industriale ca SUA, Europa și Japonia sunt încă forțe conducătoare la nivel de decizie, se înregistrează totuși o redistribuire a puterii globale, o trecere către nonpolaritate, interpolaritate sau multipolaritate, existând în continuare incertitudinea cu privire la ce va fi în deceniile următoare și cine va deține puterea.

În acest sistem în schimbare, țările BRICS sunt văzute ca principalele puteri emergente. Această viziune se datorează lui Jim O'Neill, care în analiza sa pentru Goldman Sachs, „Dreaming with Brics. The Path to 2030”, acordă o mare importanță puterilor

⁹ Gregory F. Treverton, Seth G. Jones, *Measuring National Power*, National Security Research Division, Santa Monica, 2005, p.1.

¹⁰ Th. Renard, *G20: Towards a new [...] în op.cit.*, p.8.

emergente. Ulterior un alt studiu al Goldman Sachs „Building better global economic BRICS” compara rezultatele economice ale economiilor emergente (BRIC) cu cea a țărilor G7 (SUA, Japonia, Germania, Marea Britanie, Franța, Italia și Canada)¹¹ și considera creșterea lor raportată la dolar ca depășind creșterea țărilor G7 până în 2050, ce a fost ulterior revizuită la 2040¹².

BRIC, adică grupul format din Brazilia, Rusia, India, China, născut în 2009, la inițiativa Rusiei, având ca idee centrală instituționalizarea și politizarea acronimului „BRIC” creat de Goldman Sachs în 2001, iar din 14 aprilie - BRICS, la cel de-al treilea summit al BRIC, alăturându-se acestui club și Africa de Sud¹³, este acum parte a peisajului geopolitic global și reprezintă o coaliție heterogenă a unor puteri competitive ce împărtășesc un obiectiv politic fundamental comun: să erodeze revendicările hegemonice ale Vestului, prin protejarea suveranității politice a statelor. Ele nu caută să formeze o coaliție politică anti-occidentală, bazată pe o contrapropunere sau o viziune radical diferită a lumii, ci sunt preocupate să-și mențină independența de decizie și acțiune națională într-o lume care se află într-o interdependență crescută economică și socială.

Importanța crescândă a unei colaborări între statele BRICS a fost conștientizată tot mai mult și de liderii celor cinci state, ceea ce a făcut ca în ultimii ani statele BRIC să organizeze întâlniri de lucru oficiale. Dacă la data de 16 iunie 2009 liderii celor 4 state BRIC s-au reunit în Ecaterinburg, pentru a discuta diverse teme legate de criza economică din 2008, precum comerțul internațional, rolul dolarului ca monedă de rezervă și participare în organisme internaționale, printre altele, la reuniunea oficială din 16 aprilie 2010 din capitala Braziliei, cele patru mari puteri emergente și-au exprimat dorința creării unei noi ordini mondiale „democratică, justă și multipolară”. Mai mult, în declarația finală a summit-ului se precizează faptul că este nevoie ca instituții internaționale precum FMI, Banca Mondială și Consiliul de Securitate al ONU să fie reformate, astfel încât să reflecte mai mult importanța economiilor emergente¹⁴. Funcția primară a acestor întâlniri este aceea de a servi ca un forum de consultare sau ca un grup de presiune informală, înainte de a acționa mai eficace în cadrul unor instituții multilaterale formale. Astfel, pentru Brazilia, India și Africa de Sud aceste forumuri BRICS contribuie la consolidarea profilului lor internațional și le susține voința de a se proiecta ca puteri emergente, dincolo de statutele lor respective de puteri regionale. Mai mult, în cadrul instituțiilor internaționale, în special în cadrul ONU,

¹¹ Jim O'Neill, *Building Better Global Economic BRICs*, Goldman Sachs Global Economics Paper, 66, 30 noiembrie, 2001, în <http://www2.goldmansachs.com/our-thinking/brics/building-better.html>, accesat la 02.02.2012

¹² D. Wilson & R. Purushothaman, *Dreaming with BRICS: The Path to 2050*, Goldman Sachs Global Economics Paper, 99, 2003, <http://www2.goldmansachs.com/our-thinking/brics/bricsdream.html>, accesat la 02.02.2012

¹³ Folashadé Soulé-Kohndou – *IBSA, BRICS : l'intégration des pays émergents par les clubs ?* – mai 2011 <http://www.ceri-sciences-po.org>, accesat la 01.02.2012

¹⁴ Dorel Bușe, *Centre și raporturi de putere în relațiile internaționale în epoca post Război Rece*, Ed. Universitatea Națională de Apărare, București, 2012, p. 229.

cooperarea între India, Brazilia și Africa de Sud (IBSA) vizează un dublu obiectiv, cel de legitimizare (dreptul de asociere și de incluziune în cadrul unui sistem al cărui proces decizional, le-ar integra, în special în cadrul Consiliului de Securitate) și cel de autonomizare (voința de a prezerva independența și autonomia de acțiune vis-a-vis de marile puteri). Obiectivul este deci, de a contribui la o reechilibrare a guvernantei mondiale¹⁵.

Dar, această coaliție puternic defensivă rămâne slabă în fața acțiunilor ofensive, întrucât statele suverane care o formează își urmează obiectivele naționale. Deoarece aceste state sunt încă neîncredătoare unul față de celălalt, din motive diverse (rivalitatea sino-indiană), BRICS are probleme în interpretarea suveranității ca altceva decât un joc cu sumă nulă, în care se auto-includ. Acest atașament limitat față de suveranitate reprezintă atât punctul lor forte cât și cel slab¹⁶.

Mai mult, problema suveranității a devenit mai stringentă odată cu începutul „Primăverii Arabe”. La Națiunile Unite, BRICS a format un front unit împotriva țărilor occidentale pentru a preveni votarea unei rezoluții care ar fi încălcat suveranitatea statului opresiv. De acord ele au votat în favoarea Rezoluției 1970, care plasa Libia sub sancțiuni. Câteva săptămâni mai târziu, totuși, ele s-au abținut (cu excepția Africii de Sud) în timpul votului decisiv care croia drum intervenției militare a NATO. Abținerile BRICS au fost văzute ca un progres vis-a-vis de relativizarea suveranității statului pe baza responsabilității de a proteja. Optimismul politic al Occidentului s-a dovedit a fi prematur; într-un fel sau altul toate țările BRICS și-au exprimat părerea că NATO a depășit drepturile date de Rezoluția 1973 din Libia și și-au exprimat teama de a se repeta această măsură și în cazul Siriei. Ele doar au decis să se opună votului oricărei rezoluții care ar submina suveranitatea Siriei, opunându-se Occidentului fără să fie capabile să ofere o alternativă¹⁷.

În **termeni demografici**, BRICS deține două dintre cele mai populate țări și încă două cu populații considerabile: China deține 19,7% din totalul populației lumii, urmată de India cu 17,2%, de Brazilia – 2,8%, Rusia – 2,1% și Africa de Sud – 0,7%¹⁸. În ciuda **teritoriilor** lor vaste – Rusia – 17 milioane km², India – 3,2 milioane km², China – 9,3 milioane km², Brazilia – 8,5 milioane km² și Africa de Sud – 1 milion km² – BRICS diferă de la o țară la alta în privința resurselor, nivel de industrializare și impact asupra economiei globale. În plus, Rusia, India și China sunt puteri militare, în timp ce Brazilia nu s-a angajat niciodată într-o cursă a înarmărilor. Acestea au ca și caracteristici comune economia stabilizată recent; situația politică stabilă; nivele de producție și export în creștere; rezerve

¹⁵F. Soulé-Kohndou, *IBSA, BRICS : l'intégration des [...] în op.cit.* 01.02.2012

¹⁶ Zaki Laïdi, *The BRICS Against the West?*, Ceri Strategy Papers, no. 11- Hors Série, Noiembrie 2011, p.2, în http://www.ceri-sciences-po.org/ressource/n11_112011.pdf, accesat la 02.02.2012

¹⁷ *Ibidem*, p.8.

¹⁸ Cf. BRICS: Joint Statistical Publication, 2011 în <http://www.stats.gov.cn/english/statisticaldata/otherdata/brics2011/P020110412519191303418.pdf>, accesat la 02.02.2012

însemnate de resurse minerale; investiții în sectoarele infrastructurii; PIB în creștere; indici sociali în proces de îmbunătățire; diminuare, deși lentă, a diferențelor sociale; accesul rapid al populației la sistemele de comunicații precum celulare și internet; piețe de capital ce primesc investiții străine etc. Toate aceste diferențe și asemănări sunt important de punctat pentru a se vedea de unde se trage eterogenitatea acestui grup care, în momentul de față, nu formează un bloc politic precum UE și nici o alianță comercială de tip Mercosur, cu atât mai puțin o alianță militară tip NATO, dar care a construit o alianță prin intermediul variilor tratate de cooperare semnate începând cu anul 2002¹⁹.

În ceea ce privește **competitivitatea**, potrivit *Raportului Competitivității Globale al World Economic Forum's*²⁰, aceasta este văzută ca un set de instituții, politici și factori care determină nivelul de productivitate al unei țări, care în schimb contribuie la îmbunătățirea nivelului de prosperitate pe care o economie o poate genera, producând standarde înalte de viață pentru cetățenii săi, în cadrul BRICS ea se reflectă astfel: în **Rusia** piețele de bunuri rămân ineficiente. Țara are politici anti-monopol inepte și condiții restrictive pentru proprietarii străini. Instituțiile Rusiei sunt considerate foarte slabe, dar domeniile precum infrastructura, educația și sănătatea sunt văzute ca domenii în care Rusia a făcut îmbunătățiri; **India** este slabă în sectoarele competitivității globale ale sănătății și al educației. Are rate ridicate de boală și moarte infantilă; mediul macroeconomic este încă caracterizat de deficit bugetar, datorie publică ridicată și inflație mare și are nevoie de o infrastructură îmbunătățită. Punctele forte sunt mărimea piețelor și a eficienței piețelor financiare; **Africa de Sud** se situează deasupra celorlalte țări BRICS în indexul competitivității globale, stând bine și la capitolul calitatea instituțiilor și eficiența piețelor. Țara este văzută ca inovativă și ca beneficiară de instituții de cercetare bune și de o bună colaborare a universităților cu sectorul afacerilor; **Brazilia** este de asemenea apreciată pentru eficiența pieței și pentru inovare, având ca puncte slabe eficiența piețelor de bunuri și stabilitatea macroeconomică²¹.

Legat de **libertatea economică**, potrivit Heritage Foundation Review ce calculează Indicele Libertății Economice²², aceasta este definită ca dreptul fundamental al fiecărei ființe umane de a-și controla propria muncă și prosperitate. Acest indice măsoară zece componente: libertatea mediului de afaceri, libertatea comerțului, libertatea fiscală, cheltuielile guvernamentale, libertatea monetară, libertatea financiară, drepturile de proprietate, libertatea față de corupție, libertatea muncii. În cadrul BRICS, acest indice este

¹⁹ D. Bușe, *op.cit.*, p.228.

²⁰ WEF, *Global Competitiveness Report 2010–2011*, <http://www.weforum.org/reports/globalcompetitiveness-report-2010-2011-0>, accesat la 02.02.2012

²¹ M. Qobo, *op.cit.*, pp.20-21.

²² The Heritage Foundation & *The Wall Street Journal*, *2011 Index of Economic Freedom*, Washington, DC & New York: The Heritage Foundation and Dow Jones & Company, Inc., 2011 în <http://www.heritage.org/index/>, accesat la 02.02.2012

redat astfel: **Africa de Sud** ocupă cel mai bun loc. Din 183 de țări evaluate, Africa de Sud ocupă locul 74 cu un scor de 62,7%, Brazilia – locul 113 (56,3%), India – locul 124 (54,6%), China – locul 135 (52%) și Rusia care ocupă cel mai rău loc – 143 cu 50,5%. În **Brazilia**, libertatea financiară cât și libertatea investițiilor este scăzută, cu un scor de 50%, regimul de investiții fiind marcat de restricții în mai multe domenii. Deși sectorul bancar este diversificat și competitiv, rămâne un domeniu în care statul se implică. Totuși, există și o participare străină în sectorul bancar, cu trei dintre cele zece bănci de top fiind deținute de străini. Corupția rămâne o problemă a guvernului, dar nu este la fel de semnificativă ca în Africa de Sud, India și Rusia. **Rusia** are un sector financiar subdezvoltat. Rusia posedă o piață de capital minusculă în care domină sectorul energetic. Investițiile străine suferă restricții severe, Rusia rămânând o economică puternic etatizată caracterizată de corupție. Corupția subminează eforturile de modernizare ale Rusiei, oficialii ruși, poliția și funcționarii publici fiind considerați cei mai corupți față de ceilalți din țările BRICS, situându-se astfel departe de o economie modernă. Cu toate acestea, Rusia încearcă să se alăture Organizației Mondiale a Comerțului și să acceadă în Organizația pentru Cooperare Economică și Dezvoltare. **India** stă prost la capitolul libertății mediului de afaceri, fiind considerată ca având o structură legală slabă. Libertatea investițiilor este de asemenea slab cotate, țării lipsindu-i transparența birocratică și capacitatea de a încheia contracte. India se confruntă cu o corupție erozivă în domeniul telecomunicațiilor și al contractelor puterii și ale apărării. **China** are o cotă negativă în domeniul corupției, corupția afectând sistemul bancar, financiar, guvernarea și construcțiile. Potrivit Băncii Centrale a Chinei, oficialii chinezi ar fi furat 120 miliarde\$ între 1990-2008. Țara are un sistem judiciar slab, cu decizii ale curții care au fost adesea ignorate. **Africa de Sud** se situează cel mai bine în raport cu celelalte state BRICS la libertatea economică, având o libertate financiară de 60%. Sectorul financiar reprezintă 20% din PIB-ul țării. Țara a dezvoltat foarte bine piețele de capital, dar are probleme cu lipsa transparenței și legi rigide care descurajează investitorii. Corupția este cea mai mare provocare ce subminează libertatea economică și posibil, viitoarea stabilitate economică din țară. Acești indici prezentați arată faptul că aceste țări sunt încă în curs de maturizare și că există amenințări la adresa nivelului de dezvoltare, dar și faptul că există diferențe între țările BRICS²³.

În termeni de **multipolarizare politică**, ponderea politică a țărilor BRICS este în creștere așa cum o arată atenția îndreptată asupra summiturilor BRICS din Rusia -2009 și Brazilia – 2010 și China – 2011. Împreună acum au o voce care cheamă la o lume multipolară și pluralistă, reflectând aspirațiile unui număr mare de țări care pun sub semnul întrebării legitimitatea organizațiilor internaționale actuale. În funcție de problemele abordate, ei se pot metamorfoza în alte cluburi acronimice, ca BASIC (Brazilia, Africa de

²³ M. Qobo, *op.cit.*, pp. 22-23.

Sud, India și China) sau IBSA (India, Brazilia și Africa de Sud) atunci când discută de cooperarea Sud- Sud între democrații.

Sunt multe divergențe și tensiuni între națiunile BRICS (de exemplu, India și China), pentru ca forumul să devină altceva decât un club cu o întâlnire o dată pe an. În ciuda notorietății clubului BRIC, totuși fiecare membru și-a câștigat notorietate în anii trecuți, în ciuda diferențelor între ponderile politice ale fiecărei țări. Rusia și China sunt deja membre permanente ale Consiliului de Securitate al ONU, aparținând astfel celui mai exclusivist club din lume. Oficial, ele sprijină o reformare a Consiliului de Securitate al ONU, pentru a include Brazilia și India, deși China s-a opus istoric vorbind, adeviziunii Indiei, iar sprijinul Beijingului este încă privit cu incertitudine. Brazilia a fost un membru regulat nonpermanent al UNSC (de zece ori din 1946), în timp ce India a fost reprezentată de șase ori, dar numai odată de la sfârșitul Războiului Rece (în 1991-1992). Țările BRICS, în special India, China și Brazilia sunt atrase de un alt domeniu al Națiunilor Unite: operațiile de menținere a păcii. Astfel ele și-au crescut simțitor contribuțiile umane la misiunile ONU (India – 9000 de soldați, Brazilia și China câte 2000 fiecare).

În privința **influenței regionale**, țările BRICS se situează pe poziții complet diferite.

China. În ultimii ani, prezența globală și influența Chinei au cunoscut o continuă creștere afirmând China, drept un jucător important pe scena geostrategică mondială. Consacrată deja ca o putere regională importantă, ea nutrește aspirații mai largi, dată fiind istoria sa de mare putere și viziunea că statul chinez este centrul lumii²⁴. În cadrul BRICS, aceasta este unul dintre cei mai importanți actori, cu un statut special, fiind o putere emergentă în adevăratul sens al cuvântului, dar departe de a fi cea mai emergentă putere dintre puterile emergente. Are ambiția unei mari puteri și are ambiția de a concura SUA prin mijloace pacifiste. Strategia Chinei față de BRICS vine din această perspectivă: joacă jocul integrării într-un sistem capitalist, fără să-și asume consecințe. Faptul că partenerii BRICS ai Chinei au sisteme politice diferite de al său –deoarece multe dintre ele sunt democratice – constituie un avantaj pentru China, deoarece permite Chinei să demonstreze Occidentului că atașamentul față de suveranitate nu este legat de natura sistemului politic. Cu alte cuvinte, China refuză interferența în afacerile sale interne, în special pe probleme legate de drepturile omului, nu pentru că nu ar fi democratică, ci pentru că consideră protecția suveranității ca fiind crucială pentru o ordine internațională stabilă. China are o poziție ostilă față de democratizarea sistemului internațional, un exemplu în acest sens este opoziția la creșterea numărului de membri permanenți ai Consiliului de Securitate. Întrucât cel mai favorizat actor ar fi în acest caz, India, care este membru BRICS dar care se bucură de sprijinul SUA. Ca rezultat, BRICS este o coaliție ciudată, în cadrul căreia membrii săi încearcă să se neutralizeze unul pe altul în cele mai strategice zone ale puterii. Datorită faptului că a devenit cea de-a doua mare economie a lumii, China și-a văzut crescându-i

---

²⁴ Teodor Frunzeti, *Geostrategie*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2009, p. 213.

influența în relațiile economice cu celelalte țări BRICS. China este principalul partener comercial al Braziliei, Indiei și Africii de Sud. Această interdependență în cazul BRICS se adâncește, astfel. Dar aceste legături economice țin mai mult de înțelegerile bilaterale decât de integrarea acestor țări. Pentru toate țările BRICS, regiunea rămâne nivelul preferat al procesului de integrare economică.²⁵ Este de necontestat o superputere în Asia și care a început să-și extindă influența și în vecinătatea sa directă, confruntându-se cu Rusia (în Asia Centrală) și India (în Oceanul Indian) în sferile tradiționale ale acestora de influență. China este de departe statul cel mai bogat din regiune, cu un produs național brut (PNB) de 9,872 trilioane\$ este cam de 4 ori mai mare decât PNB-ul Rusiei. De fapt, China prin evoluția sa ulterioară poate să ajungă și chiar să întrecă SUA (datorită numărului imens de locuitori), numai puterea militară făcând diferența între aceste puteri, mai mult poate să-și convertească puterea economică în una militară dat fiind că în același timp, China își dezvoltă tehnologii competitive și moderne²⁶. China are trei imperitive geopolitice: 1) menținerea unității interne în regiunea Heartland-ului chinez; 2) menținerea controlului asupra regiunilor tampon; 3) protejarea regiunilor de coastă împotriva invaziilor străine²⁷, iar marea strategie a Chinei accentuează faptul că are o politică ce vizează integritatea teritorială (status-quo-ul) și încearcă să reasigure țările vecine că ascensiunea Chinei ca mare putere nu va fi însoțită de încercarea de a deveni hegemon regional. China a stabilit parteneriate strategice cu toate marile puteri în cadrul sistemului de relații internaționale – de la SUA și Japonia, la India și Rusia. Acest tip de politică s-a specificat că ar fi unul prin care China caută să-și mărească atractivitatea ca partener strategic, maximizându-și puterea regională și pregătind mediul internațional pentru obținerea statutului de mare putere. Stabilirea de parteneriate cu țările menționate reprezintă un mijloc de a construi interdependența în termeni de interese complementare și reducând astfel riscul confruntării, al izolării sau balansării²⁸.

Rusia este cel mai atipic actor al BRICS. Nu este o putere emergentă, în sens strict, ci mai degrabă o fostă superputere avidă să-și recâștige o parte din statutul său politic, pierdut odată cu încheierea Războiului Rece. La sfârșitul acestuia, Rusia are totuși niște avantaje. Unul este moștenirea sa ca mare putere a lumii sub țări și sub comuniști. Acest avantaj este semnificativ întrucât face să-i fie mai ușor față de ceilalți jucători, să se proiecteze pe scena globală, să aibă o viziune asupra mai multor probleme și să aibă fără îndoială o voce de spus pe scena internațională²⁹.

²⁵ Z. Lăidi, *op.cit.*, pp. 9-10.

²⁶ Vasile Paul, Ion Coșcodaru, *Centrele de putere ale lumii*, Editura Științelor Sociale și Politice, București, 2003, pp. 281-282.

²⁷ T. Frunzeți, *op.cit.*, p. 218.

²⁸ D. Bușe, *op.cit.*, p. 246.

²⁹ Z. Lăidi, *op.cit.*, p. 7.

Comparată cu celelalte țări BRICS, Rusia deține o poziție ambivalentă, sau chiar ambiguă. BRICS formează o coaliție care îi permite Rusiei să existe într-un grup mai larg atunci când interacționează cu Occidentul. Deci nu este nici o coincidență că Rusia a încercat să politizeze BRICS-ul în perioada când relațiile sale cu Washingtonul se deteriorau. Spre deosebire de ceilalți actori BRICS, Rusia este o putere globală fără să fie o adevărată putere regională. Dar ca și ceilalți parteneri, vede în acest grup un mijloc de a multilateriza puterea în toate zonele în care poziția sa este vulnerabilă. Aceasta încearcă să-și protejeze statutul privilegiat pe care îl are cu SUA, în detrimentul celorlalți parteneri BRICS. Nu are nici un interes în a crește numărul membrilor permanenți în cadrul Consiliului de Securitate. Cert este că Rusia vede statutul ei de membru permanent la Consiliul de Securitate ca un avantaj în noua eră nucleară. Economic și demografic este însă slabă. Ca stat rentier, viziunea sa asupra sistemului economic internațional este dată de valoarea economiei sale care se bazează pe hidrocarburi. Are interesul de a se alătura Organizației Mondiale a Comerțului; dar ca orice stat rentier are un interes limitat de a respecta regulile comerciale. Din nou, Moscova s-a alăturat BRICS doar pe baza problemei legate de suveranitate. Moscova nu a primit nici sprijin, dar nici condamnări din partea BRICS pentru că a invadat Georgia în 2008 și nici nu a primit vreun răspuns din partea Chinei care este foarte strictă în respectarea integrității teritoriale a statelor recunoscute³⁰.

Rusia este, în esență, o putere regională, cu strânse legături cu statele fostei Uniuni Sovietice, care sunt instituționalizate prin varii organizații (Comunitatea Statelor Independente, Organizația Tratatului Securității Colective). O organizație – Organizația Cooperării de la Shanghai – prezintă un interes particular, întrucât aduce împreună Rusia, China și țări din Asia Centrală într-un forum ce ilustrează potențialul pentru cooperare dar și pentru competiția dintre Rusia și China în regiune³¹.

Referința la Rusia, este puțin probabil să poată deveni un hegemon potențial în Asia de Nord-Est, pe termen scurt, adică până în 2020. Chiar dacă Rusia ar beneficia de o creștere economică spectaculoasă, s-ar confrunta cu problema populației, mult mai puțin numeroasă decât a Chinei. Mai exact, China are de peste opt ori mai mulți locuitori decât Rusia, iar diferența se va mări în timp. În plus, problemele Rusiei sunt complicate încă și mai mult de faptul că are mari interese de securitate în Europa și la frontiera sudică, fapt ce limitează resursele militare pe care le poate aloca Asiei de Nord-Est³².

India se află într-o situație relativ inconfortabilă, fiind înconjurată de țări cu care împarte relații problematice (de exemplu, Pakistan sau China), în ciuda faptului că este cea mai mare țară din Asia de Sud și fiindcă nu poate să-și folosească leadershipul regional pentru a-și sprijini aspirațiile la puterea globală. Relația Indiei cu China (dintre „elefantul” indian și „dragonul” chinez) este asociată și parțial explicată de factori precum exotismul

³⁰ *Ibidem*, p. 7.

³¹ *Ibidem*.

³² *Ibidem*, p. 7.

celor două state „elefant” și „dragon”, impresionantele lor atribute structurale de putere precum mărime demografică (tradusă militar în efectivele forțelor armate și economic în dimensiunile forțelor de muncă) sau suprafață, sau respectiv fulminanta lor dezvoltare economică din ultimii ani, profilarea lor tot mai accentuată în ultimii ani ca jucători de anvergură globală explică interesul în creștere exponențială pentru China și India la toate nivelurile și în multiple sfere de activitate³³. În acest context, se prognozează că factorul-cheie în modelarea configurației de putere și a dinamicii sistemului internațional tot mai vizibil multipolar va fi evoluția relației dintre cei doi „giganți” asiatici China și India.

Într-un *remake* spectaculos al „Marelui Joc” – celebra etichetă atribuită în urmă cu un secol de către Rudyard Kipling încleștării imperiale anglo-țariste din aceeași regiune, numeroși observatori aparținând familiei realiste de gândire din disciplina relațiilor internaționale anticipează pe termen mediu configurarea unui sistem internațional multipolar structurat ca o „balanță de putere” între două blocuri. Primul s-ar articula în jurul perechii Rusia-China și ar grupa *inter alia*, ca poli secundari de putere, Iranul, Pakistanul și grupul statelor Asiei Centrale „clasice” (recte cele 5 republici musulmane ex-sovietice) – state actualmente reunite aproape complet sub umbrela instituțională a Organizației de Cooperare de la Shanghai (SCO, *Shanghai Cooperation Organization*). Contrapus, al doilea bloc ar gravita în jurul celor doi poli majori SUA și India, extins fiind la rândul său cu alți poli secundari precum Japonia sau Coreea de Sud, în vreme ce Uniunea Europeană ar ocupa, în funcție de sursa interpretării, fie poziția de „balansier” (*balance-holder*) între cele două blocuri, fie pe cea de stat integrat celui de-al doilea bloc. În această grilă interpretativă, cvasitotalitatea opiniilor identifică relația dintre SUA și China drept principala axă de competiție, în vreme ce rivalitatea dintre SUA și Rusia, ipostaziată ca recrudescență episodică a antagonismului dintre superputerile Războiului Rece, este considerată a se estompa gradual pe măsura depășirii actualului context al creșterii prețului gazelor naturale care a fost instrumentalizat de Moscova ca „armă geopolitică”³⁴. În condițiile suplimentare în care relația Rusia-India nu poate fi încadrată în mod pertinent unui tip conflictual de interacțiune, ultima rivalitate – cea prezumptivă dintre China și India – va fi crucială în menținerea echilibrului intern dintre cele două blocuri ale sistemului. Altfel spus, o rivalitate între China și India este necesară în menținerea echilibrului, sau, și mai explicit, după pierderea influenței lor temporar instituite în Asia Centrală după 11 septembrie 2001, Statele Unite au nevoie mai mult decât oricând de o Indie de partea lor și opusă Chinei, pentru a balansa capabilitățile și influența însumate ale Chinei și Rusiei³⁵.

În această „țesătură”, probabil că termenul cel mai adecvat pentru a caracteriza relația sino-indiană este cel de „complexitate”. Dincolo de compatibilitatea remarcabilă a principiilor de politică externă ale celor două state (de la multipolaritatea dezirabilă a lumii la

³³ Simona Soare, *Regional security architecture in Asia-Pacific or new „tools” for old security problems*, în *Monitor Strategic*, Institutul pentru studii politice de apărare și istorie militară, București, nr. 1-2/2009, pp. 78-79.

³⁴ Ionut Apahideanu, *Celălalt gigant de la răsărit – India*, în http://www.strategikon.ro/files/analize/The_other_giant_India.doc.pdf, accesat la 02.02.2012.

³⁵ *Ibidem*.

dorința reglementării pașnice a diferendelor internaționale), analiza empirică a evoluției relației bilaterale evidențiază un *rapprochement* spectaculos de natură să provoace cefalee la Washington. Vremurile în care China și India bunăoară se ciocneau militar la frontieră (1962) par o istorie îndepărtată. Inclusiv sub presiunea factorului economic, între timp au fost deschise puncte de trecere în toate cele trei sectoare ale frontierei comune, iar unele servicii de informații susțin că între cele două părți au fost inițiate discuții discrete privind reglementarea situației din Kașmir. În adâncirea unei interdependențe economice care - general valabil - reduce drastic probabilitatea unui conflict militar, volumul comerțului bilateral a crescut de la 300 de milioane USD la începutul anilor '90 la aproape 18 miliarde astăzi, China instaurându-se ca principalul partener de import (cu 7,1% din total) și al doilea partener de export (cu 8,9% din total) al Indiei după SUA și amenințând serios cu detronarea celor din urmă în câțiva ani³⁶.

Brazilia este fără îndoială un mamut în America de Sud, deși a eșut să se impună ca lider încă, unește națiunile Americii de Sud și este un membru fondator al MERCOSUR. Sub conducerea lui Lula și al ministrului de externe, Celso Amorim, Brazilia a jucat un rol important în emergența BRICS. Brazilia ca și Venezuela contestă „hegemonismul” SUA și acționează pentru implicarea ONU în conflictul intern din Columbia, unde s-au desfășurat deja forțe armate americane³⁷, iar mai recent, alături de Turcia a încercat să influențeze manevra politică de a contracara America cu privire la Iran, prin obținerea negocierii unei înțelegeri trilaterale cu Teheranul în privința problemei nucleare. Brazilia a înțeles însă că nu se află în poziția de a se implica în regiuni în care nu are interese și mai ales, și nu a fost capabilă să conteze pe Rusia, sau pe China atunci când s-a pus situația de a vota cea de-a treia rundă de sancțiuni împotriva Iranului. Ca rezultat, Brazilia s-a găsit izolată. În plus, deși împărtășește unele obiective comune cu China, aceasta nu-și poate construi o alianță strategică cu China datorită expansiunii sale economice și datorită refuzului de a susține Brazilia la obținerea unui loc permanent în cadrul Consiliului de Securitate³⁸.

Brazilia este considerată, la nivel internațional, o putere emergentă datorită contingentului populațional și a creșterii rapide a economiei din ultimii ani. Brazilia este a opta mare economie a lumii, înregistrând stabilitate economică și reușind să atragă tot mai multe investiții străine. În 2006, PIB-ul brazilian a atins cifra de 1,888 trilioane de dolari, întrecând state precum Spania, Canada, Italia sau Franța și apropiindu-se simțitor de Regatul Unit. Numai în perioada 2002-2007, exporturile Braziliei s-au triplat, crescând de la 60 miliarde de dolari la 216. De fapt, politica externă a Braziliei a oscilat în continuu între ambițiile regionale – Brazilia acționând deja ca mediator între regimurile pro-Washington

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ Teodor Frunzeți, Vladimir Zodian (coord.), *Lumea 2011: Enciclopedie politică și militară*, Editura Centrului Editorial-Tehnic al Armatei, București, 2011, p. 575.

³⁸ Z. Lăidi, *op.cit.*, p.11.

(Columbia) – și cele din „noua stângă” (Venezuela, Bolivia, Nicaragua, Ecuador) și ambițiile globale ce s-au concretizat în alianțe cu alte națiuni mari pentru a se impune ca lider al Sudului³⁹.

Africa de Sud. În decembrie 2010, China invita Africa de Sud să se alătore BRIC, pentru ca la summitul ce a avut loc în China în aprilie 2011 să devină membru BRIC. Această decizie de a alătura Africa de Sud nu are numai fundamente economice, ci și alte dimensiuni importante, fiind importantă politic, din punct de vedere al potențialului geopolitic și din considerații strategice. Deși Nigeria era mai bine plasată ca nivel al PIB-ului, Africa de Sud a fost aleasă, care are aproximativ un PIB de 285 miliarde\$ comparativ mai mic față de cel al Rusiei sau Indiei (1600 miliarde \$), Brazilia (2000 miliarde\$) și China (5500 miliarde \$). Motivul este promovarea unui sistem internațional emergent policentric. Așa cum sublinia și Arkadi Dvorkovici, consilierul președintelui rus, importanța aderării Republicii Africa de Sud la grupul BRIC, „Este un eveniment crucial, geografia se extinde și nu este o simplă extindere, ci aderarea unui nou continent, astfel că în prezent, BRICS reprezintă patru continente: America de Sud, Asia, Europa și Africa”⁴⁰. Astfel prin acceptarea acestui nou membru, BRICS încearcă să devină o voce și să conteze în lumea internațională.

Din punct de vedere **militar**, indicatorii militari sunt priviți ca fiind mijloace depășite pentru măsurarea puterii, într-o lume în care războaiele sunt văzute ca „improbabile”⁴¹. Dar cum nimeni nu poate prezice ce va fi în următorii 20 de ani și cum surprizele sunt un factor constant al istoriei și cum tensiunile nu lipsesc între puterile emergente, de exemplu între China și Rusia sau între China și India, capacitățile militare rămân o componentă importantă a percepției puterii de către ceilalți actori. Astfel, indicatorii militari pot și trebuie folosiți la măsurarea puterii.

SUA sunt cel mai mare cheltuitor militar al lumii. În 2008, cheltuielile militare s-au ridicat la aproximativ 550 miliarde\$, care este aproape egal cu suma cheltuielilor militare a tuturor celorlalte țări luate împreună. În cadrul BRICS, China și Rusia conduc jocul cu cheltuieli de 63.643 milioane\$, respectiv 38.238 milioane\$, deși cheltuielile militare ale Chinei sunt subiectul unor vii dezbateri, India și Brazilia cheltuiesc mai puțin pe forțele lor armate (24.716 milioane\$, respectiv 15.477 milioane\$), dar ambele și-au dublat bugetul încă din 1990⁴².

Dincolo de numere absolute, cheltuielile militare au evoluat între 2000 și 2008. China este fără îndoială țara militarizată cel mai rapid, cu o creștere de 170% a cheltuielilor sale,

³⁹ Th. Renard, *G20: Towards a new [...]*, op. cit., pp. 13- 14.

⁴⁰ Cf. *BRICS: un nou format*, în *Vocea Rusiei*, <http://romanian.ruvr.ru/2011/04/13/48866951.html>, accesat la 03.02.2012

⁴¹ Cf. *A Secure Europe in a better world – European Security Strategy*, Bruxelles, 12 Decembrie 2003, p.3, în www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf, accesat la 03.02.2012

⁴² Th. Renard, „G20: Towards a [...]”, op. cit., pp.17-18.

în timp ce Rusia o urmează cu o creștere de 100%. India și Brazilia sunt încă departe de partenerii din BRICS, cu o creștere de 40, respectiv 20%. În ceea ce privește Occidentul, diferența dintre SUA și UE este grăitoare: în timp ce SUA și-au crescut cheltuielile cu 60% (ca o consecință a războaielor din Afghanistan și Iraq), statele membre UE luate împreună și-au crescut cheltuielile cu 6%⁴³.

Legat de forțele armate, China are cele mai numeroase forțe armate din lume cu peste 2 milioane de militari înrolați. UE și SUA împart cel de-al doilea loc cu mai mult de 1,5 milioane de militari înrolați. India ocupă cea de-a patra poziție cu 1,3 milioane. În comparație cu toate aceste forțe armate, Brazilia pare foarte slabă cu 325.000 de bărbați și femei în uniformă⁴⁴.

Un ultim indicator care este foarte ilustrativ în privința puterilor BRICS este **puterea nucleară**. Țara cu cel mai mare stoc de arme nucleare este Rusia (aproximativ 14.000), depășind SUA (5.400), deși Rusia are un număr relativ redus al celor operaționale (5.000 – Rusia, 4.000-SUA), iar noua înțelegere START semnată în aprilie 2010 plănuiește să reducă numărul acestora la 1.500 fiecare. China și India au mult mai puține arme nucleare (mai puțin de 200 operaționale – China și mai puțin de 50 – India), în timp ce Brazilia și-a abandonat programul nuclear din 1980 și a înscris o clauză în constituția sa ce interzice dezvoltarea armei nucleare⁴⁵.

În ciuda diferențelor semnificative între țările BRIC privind capabilitățile militare, ele rămân în principal, puteri regionale. China este fără îndoială jucătorul cel mai provocator, în timp ce Rusia poate conta pe arsenalul nuclear pentru prestigiul său, dar nici una dintre țările BRIC nu este în prezent capabilă să provoace SUA într-un război convențional.

Potențialul emergentilor

Care sunt însă posibilitățile puterilor emergente de a fi ascultate, de a face ca punctele lor de vedere cu privire la modul în care să funcționeze lumea multipolară să fie luate în considerare? Robert Strausz-Hupé referindu-se la factorii ce contribuie la constituirea *potențialului de putere al unui stat sau a unei grupări de state*, avea în vedere poziția geografică, resursele naturale, populația și gradul ei de instruire, voința națională, calitatea instituțiilor publice. Plecând de la aceste precizări Strausz-Hupé considera că Statele Unite este puterea care dispune de acești factori în modul cel mai performant, și ca atare, un echilibru la nivel global ar putea fi realizat prin crearea unei federații mondiale condusă de Statele Unite, în calitate de centru unic.⁴⁶ Însă, pe fondul declinului economic

⁴³ *Ibidem*, pp.17-18.

⁴⁴ *Ibidem*.

⁴⁵ *Ibidem*.

⁴⁶ Sergiu Tămaș, *Schimbări istorice în raporturile de putere, Sfera politicii*, nr. 165, <http://www.sferapoliticii.ro/sfera/165/art01-Tamas.php>, accesat la 02.02.2012, apud Robert Strausz-Hupé: *The balance of tomorrow*, G.P. Putnam's Sons, N.Y. 1945

al țărilor occidentale, puterile emergente au devenit *principala sursă a creșterii economice la nivel global și în consecință un factor decizional important în cadrul grupului G-20*⁴⁷.

Grupul BRICS rămâne pentru moment „vârful de lance” al țărilor emergente și ca atare estimările privind tendința de creștere a PIB-ului pentru perioada 2010-2050, fără a lua în considerare posibilele cooperări sau alianțe între BRICS și alte mari piețe emergente, indică anul 2035 ca fiind momentul în care balanța se va modifica în favoarea țărilor din grupul BRIC⁴⁸:

	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
G7	30.437	33.414	36.781	39.858	43.745	48.281	53.617	59.475	66.039
BRICS	8.640	13.653	20.226	28.925	40.278	55.090	74.483	98.757	128.324

În prezent, baza de plecare pentru calculul acestei tendințe s-a modificat. Astfel, nivelul PIB-ului pentru întregul grup BRICS luat în considerare a cunoscut o creștere semnificativă, el depășind nivelul estimat de 8.640, fiind undeva între 11,000 și 19,000 miliarde\$, în funcție de schema de calcul utilizată. De altfel, raportul Băncii Mondiale publicat la 11septembrie 2011 estimează că între 2011 și 2025 media creșterii economice la nivel global se va situa pentru țările emergente în jurul valorii de 4,7% în timp ce media creșterii economice a țărilor dezvoltate va fi mult mai redusă, fiind estimată a fi de 2,3%. În aceste condiții, contribuția puterilor emergente la creșterea PIB-ului global de la 36%, cât este în prezent, se va situa în jur de 45-50%, sau mai mult.⁴⁹

Unii experți avansează ideea conform căreia modificarea ierarhiei puterilor economice se va produce mai repede și anume în 2016, când PIB-ul Chinei calculat în funcție de paritatea puterii de cumpărare va atinge nivelul de 19.000\$, în timp ce PIB-ul SUA va fi de 18.800\$.⁵⁰

Potențialul de presiune al puterilor emergente a crescut și datorită resurselor importante pentru creditarea investițiilor interne și pe plan internațional deținute. În octombrie 2011, situația rezervelor valutare, în cifre rotunjite, arăta astfel⁵¹:

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ *Ibidem*, apud Goldman Sachs study : *BRICS and Beyond*, noiembrie 2007.

⁴⁹ *Ibidem* apud IBRD și World Bank: *Global Development Horizons. Multipolarity: The New Global Economy*, 17.05.2011, www.worldbank.org

⁵⁰ *Ibidem*, apud Ziarul financiar, 29 iunie 2011

⁵¹ *Ibidem*, apud www.ciattheworldfactbook.com, actualizate din presa economică în octombrie 2011

G-7	miliarde \$	BRICS	miliarde \$
Japonia	1.138	China	3.200
Germania	231	Rusia	510
Franța	182	Brazilia	352
Italia	170	India	312
Marea Britanie	114	Africa de Sud	50
Statele Unite	75		
Canada	64		
Total	1.974	Total	4.424

În timp ce puterile occidentale constrânse de presiunea crizei „datoriilor suverane” nu mai reprezintă o sursă sigură de creditare pentru țările aflate în dificultate, China împreună cu celelalte țări ale grupului BRICS utilizează importante rezerve valutare pentru a le investi în Uniunea Europeană, Africa și America de Sud. Banca Mondială, confruntată cu dinamica reală a piețelor internaționale, a admis necesitatea unor modificări, fiind posibil ca până în 2025, dominația dolarului ca monedă de rezervă internațională să fie înlocuită cu un sistem monetar tripolar constituit din dolar, euro și yuan⁵². Cel mai spectaculos rezultat al puterilor emergente îl constituie însă ritmul înalt de dezvoltare, în contextul succesiunii unei crize financiare globale, a unor faze de recesiune și a actualei crize a datoriilor suverane ale statelor occidentale.

Concluzii

În concluzie, se poate spune că odată cu sfârșitul Războiului Rece lumea s-a schimbat semnificativ, iar centrele de putere sunt în continuă schimbare. Dacă imediat după sfârșitul Războiului Rece s-a trecut de la bipolaritate la unipolaritate, cu SUA ca hegemon al scenei politice internaționale, odată cu globalizarea, după 2001 s-a început trecerea la multipolaritate, mai multe state dorindu-și acum să intre în cursa pentru putere și să-și facă simțită prezența ca mari puteri pe scena globală. Pe fondul înrăutățirii indicatorilor economiei puterilor occidentale, semnalul cel mai puternic al deschiderii unui nou ciclu geopolitic și geoeconomic global este dat de ascensiunea economiilor emergente și efectele posibile ale închegării de alianțe politico-economice preponderent „sud-sud”. Reechilibrarea raporturilor geopolitice globale pe calea constituirii unui nou pol de putere, care își afirmă voința de a contribui la ameliorarea conducerii afacerilor internaționale a devenit, în prezent, o realitate acceptată de puterile occidentale. Așa a apărut grupul BRICS, care deși este o coaliție cel puțin ciudată, în care diferențele și interesele strategice ale fiecărui

⁵² Ibidem, apud *Global Development Horizons. Multipolarity: The New Global Economy*, 17.05.2011 în www.worldbank.org

actor își spun cuvântul în afirmarea lor ca un tot unitar, acesta este un grup care în perioada următoare va reuși să suscite atenția celorlalți actori mondiali, atâta timp cât reprezintă mai mult de 15% din economia lumii și deține aproape 40% din populația globului.

BIBLIOGRAFIE

- [1] Apahideanu Ionut, *Celălalt gigant de la răsărit – India*, în http://www.strategikon.ro/files/analize/The_other_giant__India.doc.pdf
- [2] Bușe Dorel, *Centre și raporturi de putere în relațiile internaționale în epoca post Război-Rece*, Editura Universitatea Națională de Apărare, București, 2012
- [3] Frunzeti Teodor, Dorel Bușe, *Relații internaționale*, Editura Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, 2011.
- [4] Teodor Frunzeti, *Geostrategie*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2009
- [5] Frunzeti Teodor, Vladimir Zodian, *Lumea 2011: Enciclopedie politică și militară*, Editura Centrului Editorial-Tehnic al Armatei, București, 2011
- [6] Krauthammer Charles, „The unipolar moment”, *Foreign Affairs*, vol.7:1, 1990
- [7] Laïdi Zaki, „The BRICS Against the West?”, *Ceri Strategy Papers*, no. 11- Hors Série, Noiembrie 2011, în http://www.ceri-sciences-po.org/ressource/n11_112011.pdf
- [8] Macfarlane Neil S., „The ‘R’ in BRICs: is Russia an emerging power?”, *International Affairs*, vol. 82, nr. 1, Ianuarie 2006.
- [9] O’Neill Jim, „Building Better Global Economic BRICs”, *Goldman Sachs Global Economics Paper*, 66, 30 noiembrie, 2001, în <http://www2.goldmansachs.com/our-thinking/brics/building-better.html>
- [10] Paul Vasile, Coșcodaru Ion, *Centrele de putere ale lumii*, Editura Științelor Sociale și Politice, București, 2003
- [11] Poede George, *Studii de securitate*, Ed. Cavallioti, București, 2005
- [12] Qobo Mzukisi, *Emerging powers and the changing global environment: leadership, norms and institutions*, South African Institute of International Affairs, London, 2011
- [13] Renard Thomas, „A BRIC in the world: emerging powers, Europe, and the coming order”, *Egmont Paper*, no. 31, Academia Press for Egmont - The Royal Institute for International Relations, 2009, Bruxelles
- [14] Idem, „G20: Towards a new order”, *Studia Diplomatica*, vol.63, Nr.2, 2010, Academia Press for Egmont - The Royal Institute for International Relations, Bruxelles
- [15] Soare Simona, „Regional security architecture in Asia-Pacific or new „tools” for old security problems”, în *Monitor Strategic*, Institutul pentru studii politice de apărare și istorie militară, București, nr. 1-2/2009

- [16] Soulé-Kohndou Folashadé– IBSA, BRICS: l'intégration des pays émergents par les clubs ? – mai 201, <http://www.ceri-sciences-po.org>
- [17] Strausz-Hupé Robert: „*The balance of tomorrow*”, G.P. Putnam's Sons, N.Y. 1945
- [18] Tămaș Sergiu, „Schimbări istorice în raporturile de putere”, *Sfera politicii*, nr. 165, <http://www.sferapoliticii.ro/sfera/165/art01-Tamas.php>
- [19] Treverton Gregory F., Jones Seth G., *Measuring National Power*, National Security Research Division, Santa Monica, 2005
- [20] The Heritage Foundation & *The Wall Street Journal*, *2011 Index of Economic Freedom*, Washington, DC & New York: The Heritage Foundation and Dow Jones & Company, Inc., 2011 în <http://www.heritage.org/index/>
- [21] WEF, *Global Competitiveness Report 2010–2011*, <http://www.weforum.org/reports/globalcompetitiveness-report-2010-2011-0>
- [22] Wilson D & R Purushothaman, „Dreaming with BRICS: The Path to 2050”, Goldman Sachs Global Economics Paper, 99, 2003, <http://www2.goldmansachs.com/our-thinking/brics/bricsdream.html>
- [23] BRICS: Joint Statistical Publication, 2011 în <http://www.stats.gov.cn/english/statisticaldata/otherdata/brics2011/P020110412519191303418.pdf>
- [24] „BRICS: un nou format”, în *Vocea Rusiei*, <http://romanian.ruvr.ru/2011/04/13/48866951.html>
- [25] „A Secure Europe in a better world – European Security Strategy”, Bruxelles, 12 Decembrie 2003, p.3, în www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf
- [26] IBRD, World Bank: „Global Development Horizons. Multipolarity: The New Global Economy”, în www.worldbank.org
- [27] www.ciattheworldfactbook.com

